

Literatuur

- Bakermans, M. 1984. Inventarisatie van enige broedvogels in het agrarisch gebied van de Kempen 1982. *Blauwe Klauwier* 10 (1): 38-48.
- Bankers, W. et al. 1985. Het voorkomen van de Patrijs in Oost-Brabant in 1984. *Roodborsttapuit* 4 (1): 34-41.
- Hustings, M.F.H. et al. 1985. Vogelinventarisatie. Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Wageningen/Zeist.
- Teixeira, R.M. 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. 's Graveland.

KLEIN WATERHOEN (PORZANA PARVA); MOGELIJK DRIE BROEDGEVALLEN IN 1986 IN MIDDEN-BRABANT

Waarnemingen in chronologische volgorde:

Op 4 mei was aan de noordzijde van het Goorven in "De Utrecht" in de oevervegetatie de territoriumroep van een man Klein Waterhoen te horen; in de ochtendschemering schrok de vogel op en schoot weg het water in. Steeds opnieuw liet hij zich horen, maar het lukte mij niet iets te zien te krijgen.

Op 9 juni klonk, weer in de ochtendschemering, twee keer een korte scherpe roep uit een rietveld met veel opslag van Els en een ondergroei van Wilg, gelegen langs het Wilhelminakanaal.

Eerder, op 3 juni hoorde ik in een nat gedeelte van hetzelfde rietveld, op ca 80 m afstand van de plaats van waarneming op 9 juni, een lage rollende r-klank. Beide geluiden worden toegeschreven aan het ♂ Klein Waterhoen (Cramp & Simmons, 1980). Op 19 juni was in de vroege ochtend in de Binnenpolder van Sprang ten westen van Waalwijk in een afgelegen gedeelte van een rietmoeras een hard blazen te horen. Het geluid kwam onder uit het Riet langs een smalle sloot. Ter plaatse groeien ook hoge wilgen.

Op 28 juni hoorde ik hetzelfde geluid in het moeras met Els en Wilg langs het Wilhelminakanaal dat al eerder genoemd werd. Nu werd het blazen gevolgd door een mooi maar spookachtigklinkend "uahee uihee". Het was nog donker. Enkele minuten later klonk, terwijl ik langs het kanaal liep, de territoriumroep van een ♂ Klein Waterhoen in een drassig weiland.

Iets verderop ligt in het kanaal langs de oever een proefvak van Rijkswaterstaat naar een ontwerp van H. Moller Pillot ter verbetering van de moderne kanaaloevers. In dit vak is een goed ontwikkelde rietkraag met een wilgbegroeiing aanwezig; het open water wordt door een wand gescheiden van het water in het kanaal. Ongeveer in het midden hoorde ik onder in het Riet het harde blazen alweer!

Het blaasgeluid wordt de nest-defencecall genoemd van het Klein Waterhoen (Cramp & Simmons, 1980).

Een week later konden Moller Pillot en ik, toen het licht begon te worden, in het proefvak geluiden horen van een adult die "poe poe poe" roepend afleidde, terwijl een tweede adult zacht blazend met zacht piepende jongen wegging. De geluiden waren alleen op korte afstand te horen zo dat de een wat anders waarnam dan de ander.

Op 15 augustus ben ik regelmatig bij het proefvak gaan posten. Na enige tijd kon ik op het gehoor twee pulli onderscheiden, waarvan één exemplaar een wat lagere stem had. Er werd relatief weinig geroepen, door de pulli het meest en door de man het minst. 48 Dagen na de waarneming van de nest-defencecall was het vrouwtje nog bij de jongen.

In het moerasbosje waar ook de nest-defencecall gehoord werd, heb ik geen pulli waargenomen, wel geluiden van man en vrouw, maar door tijdgebrek is er nooit lang geobserveerd.

In de Binnenpolder van Sprang bleek bij een tweede bezoek, enkele weken later, het moeras door enorm uitgegroeide mais niet meer toegankelijk. Wel hoor ik op 8 juli ca 800 m van dit moeras verwijderd in een slootje tussen weilanden de typische roep van een ongepaard ♂ Klein Waterhoen.

In onderstaande lijstje zijn de waargenomen geluiden fonetisch weergegeven:

vrouw: a) hard blazen, mogelijk ook door man voortgebracht
 b) zacht blazen (geen sissen zoals van Meerkoet)
 c) "kep" d) "tchuiwie" e) "kok" (nasaler dan Meerkoet)
 f) "chick" g) "rrrrr".

man : a) territoriumroep b) "hoep" vrij hoog en helder
 c) "kwek" blaffend d) "poe poe poe poe poe".

pulli: a) "wieieiep...wieieiep".

ongepaard vr.: a) "tetruau".

Discussie

Behalve bij het Goorven op 4 mei werden alle waarnemingen verzameld tijdens inventarisaties van alle soorten broedvogels; een nadeel daarvan was dat er niet veel tijd besteed kon worden aan observatie van een soort.

Op 28 juni is met een cassetterecorder de territoriumroep gereproduceerd bij het proefvak, in het drassig weiland en in het moerasbosje langs het Wilhelminakanaal; reacties bleven uit.

De waargenomen en fonetisch genoteerde geluiden werden steeds vergeleken met die van Waterhoen, Meerkoet, Kleine Waterhoen, Porseleinhoen en Water-ral (Cramp & Simmons, 1980 en Palmer & Boswall, 1972). In twijfelgevallen werden de waarnemingen niet gebruikt voor de determinatie.

Daar een week na het horen van de nest-defencecall in het proefvak pulli te horen waren, kan dit broedgeval geslaagd genoemd worden. De bijna tegelijkertijd waargenomen nest-defencecall in een moerasbosje in de nabijheid maakt een tweede broedgeval waarschijnlijk. Het op 19 juni waargenomen harde blazen dat precies hetzelfde klonk, in de Binnenpolder van Sprang, betekent dan dat er ook daar mogelijk gebroed werd door het Klein Waterhoen.

Miek Slikkerveer, Arthur van Schendelpark 41, 5044 LG Tilburg.

Literatuur

- Cramp & Simmons, 1980. Handbook of the Birds of Europa, the Middle East and North Africa, vol.2. Oxford Univ. Press.
- Teixeira, R.M. 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels.
- Bergh, L.M.J. van den et al. 1979. Vogels van de Grote Rivieren. Spectrum, Utrecht-Antwerpen.
- Palmer & Boswall, 1972. Bird Song, record 3.

LOPENDE ONDERZOEKEN

* SOV Bekentellingen	Koördinatie: Lex Peeters, Marialaan 26,
5541 CD Reusel (04976 - 2271).
Tellingen winter 1986/1987: 8 en 9 november 1986
27 en 28 december 1986 en 7 en 8 maart 1987.
Insturen uiterlijk 14 dagen na de desbetreffende
telling.
* SOV Patrijs-
inventarisatie	Kontaktpersoon: Wim Bankers, p/a VWG De Peel,
Vlinkert 29, 5725 AH Asten (04934 - 4728).
* Watervogeltellingen	Koördinatie: M. Helmig, NMF, Prof. Cobbenhagen-
laan 225, Tilburg (013-678755)
* Avifauna-onderzoek PPD	Frans Post, PPD, afdeling SLI, buro ILC, Bra-
bantlaan 1, 5216 TV Den Bosch (073 - 125454,
toestel 2426).
Broedvogelonderzoek 1986: zo spoedig mogelijk
insturen.
* Zwarte Kraai	L. Buurma, Lisserweg 493, 2165 AS Lisserbroek
(02521 - 10873).
Gevraagd: Waarnemingen van Zwarte Kraaien ge-
merkt met wit of rood vleugelplaatje, met opgave
van plaats, datum en eventuele waargenomen tekst
op het plaatje.
* Zwarte Stern	Jan van der Winden, Postbus 19184,
3501 DD Utrecht.
Gevraagd: Gegevens uit Noord-Brabant betreffende
broedgevallen, voor- en najaarsconcentraties,
fenologische waarnemingen uit de periode 1967-
1986.
* Huiszwaluw	Willem Veenhuizen, Bussele 32, 5641 PB Eindhoven
Gevraagd: tellen van nesten (Noord-Brabant).

Zie verder ook onder de rubriek "oproepen".